

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 221

Parasjat Chajjei Sara

22 Chesjwan 5768
3 november 2007

Parasjat Chajjei Sara (Bereisjet 23:1-25:18)

Overzicht

Sara, de moeder van het Joodse volk, overlijdt op de leeftijd van 127 jaar. Na om haar te hebben gerouwd wil Awraham haar begraven in de Spelonk van Machpela. Daar dit de begraafplaats is van Adam en Chava, betaalt Awraham aan de eigenaar van de grond, Efron de Chittiet, daar een exorbitant bedrag voor. Awraham zendt zijn trouwe dienaar Eliëzer erop uit om een geschikte vrouw te zoeken voor zijn zoon Jitschak, en hij laat hem zweren dat hij een vrouw kiest uit de familie van Awraham. Eliëzer reist naar Aram Naharaïm en bidt om een teken. Prompt verschijnt Rivka. Eliëzer vraagt haar om water. Zij geeft niet alleen hem water, maar schept zelfs water voor alle tien zijn dorstige kamelen. Deze extreme goedheid kenmerkt haar als de juiste vrouw voor Jitschak en een geschikte moeder voor het Joodse volk. Onderhandelingen met Rivka's vader en haar broer Lawan leveren als resultaat op dat Rivka met Eliëzer meegaat en die brengt haar naar zijn meester Jitschak. Jitschak brengt haar naar de tent van zijn moeder Sara, trouwt haar en heeft haar lief. Daarmee wordt hij getroost met het verlies van zijn moeder. Awraham trouwt opnieuw met Hagar, die een nieuwe naam heeft gekregen: Ketoera, om aan te tonen dat zij haar leven gebeterd heeft. Zes kinderen krijgen zij samen. Nadat Awraham hen geschenken gegeven heeft, zendt hij hen naar het Oosten. Awraham overlijdt op de leeftijd van 175 jaar en wordt begraven naast Sara in de Spelonk van Machpela.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

HOOGTEPUNTEN VAN DE HAFTARA

Haftara Parasjat Chajjei Sara: I Melachiem 1:1-31

Koning David wijst Sjlomo aan als zijn opvolger

Het verhaal: Ten gevolge van het feit dat hij een hoek van de jas van Koning Sjael heeft afgesneden, voelt Koning David altijd de koude in zijn botten. De Haftara begint met het verhaal dat een knap jong meisje, Awisjag genaamd, bij Koning David gebracht wordt, om hem te verwarmen, wanneer hij oud is. Hij was al getrouwd met het maximum aantal vrouwen dat hij kon hebben, achttien, dus Awisjag diende alleen maar om hem te verwarmen, en niet om zijn vrouw te worden. Eén van de zonen van Koning David, Adoniahoe roept zichzelf tot koning uit, en probeert de troon te grijpen. Echter, Sjlomo, Adoniahoe's jongere broer moest de nieuwe koning worden. Eén van de vrouwen van Koning David, Koningin Batsjewa en de Profeet Nathan, bespreken de poging van Adoniahoe om koning te worden. Zij besluiten dat Batsjewa het onder de aandacht van Koning David zal brengen. Dat doet Batsjewa en herinnert Koning David eraan dat hij haar beloofd heeft dat haar zoon Sjlomo de troonopvolger zal zijn. Na Batsjewa komt de Profeet Nathan bij de koning en bevestigt haar woorden. Koning David neemt maatregelen en installeert Sjlomo als de volgende Koning van Israël.

Het verband tussen de Haftara en de parasja

In de parasja van deze week lezen wij over de hoge leeftijd van Awraham, en zijn zorg voor zijn geestelijke troonopvolger, zijn zoon Jitschak. De Haftara spreekt over de hoge leeftijd van Koning David en diens zorg voor zijn geestelijke (en daadwerkelijke) troonopvolging door zijn zoon Sjlomo.

Les van de week van de Haftara

Betreffende geestelijke aangelegenheden moet iemand niet afhankelijk zijn van de verdiensten van zijn ouders om hem/haar door het leven te leiden. Iedereen moet zich bewust zijn van het feit dat hij/zij een eigen verantwoordelijkheid heeft, waarvoor hij rekening en verantwoording zal moeten afleggen. Daarom moet iedereen leven alsof hij zijn eigen „geestelijke bankrekening” heeft, waar hij zijn „stortingen” doet, wanneer hij een goede geestelijk daad verricht.

Periode: Deze gebeurtenis vond plaats in het Hebreeuwse jaar 2924 (866 vGJ), in Jeruzalem.

Sara's leven en dood

De parasja begint met de vermelding van het overlijden van Sara, in aansluiting op de vorige parasja, waarin Jitschak bijna geofferd werd en na de vermelding van de geboorte van Rivka. In *Pirkei d'Rabbi Eliëzer* wordt verteld dat Satan geërgerd was dat hij Avraham en Jitschak niet had kunnen overtuigen om ongehoorzaam te zijn tegen Hasjem en nu wraak nam door Sara te vertellen van de voorgenomen slachting van haar zoon Jitschak. Rasji suggereert dat dit de oorzaak was van haar vroegtijdige dood. Sara werd 127 jaar, terwijl Avraham 175 jaar werd. *Targoem Jonatan* meent echter dat Sara's tijd in elk geval gekomen was.

23. ¹De leeftijd van Sara was honderd jaar en twintig jaar en zeven jaar: dat waren de levensjaren van Sara. ²Toen stierf Sarah in Kiriath Arba, dat is Chevron, in het land Kenaän; en Avraham kwam om Sarah te beweeklagen en om haar te bewenen. ³Toen stond Avraham op van vóór zijn dode, en sprak tot de Chittieten als volgt: ⁴„Een vreemdeling en een inwoner ben ik bij jullie, geef mij een begraafplaats in eigendom bij jullie, zodat ik mijn dode, die voor mij ligt, kan begraven.”

23. 1. De leeftijd van Sarah was honderd jaar en twintig jaar en zeven jaar: [D.w.z. 127 jaar.] Bij iedere rubriek [bij de honderdtallen, bij de tientallen en bij de eenheden] wordt het woord „jaar” geschreven, om u te vertellen dat ieder afzonderlijk verklaard moet worden: toen zij 100 jaar was, was zij als een meisje van 20 jaar, wat zonde betreft. Want hoe is een meisje van twintig? Zij heeft niet gezondigd, want zij is niet strafbaar, zo was zij ook toen zij honderd was, zonder zonde. En toen zij twintig was, was zij zo schoon als een meisje van zeven jaar (*Rasji*).

De levensjaren van Sarah: Zij waren allen even goed (*Rasji*). *Ramban* is het niet eens met *Rasji*'s verklaring, want ook bij Avraham staat geschreven (25:7): „Dit waren de levensjaren van Avraham: honderd jaar, zeventig jaar en vijf jaar.” Echter, de conclusie over Sara's deugdelijkheid en schoonheid voor ieder van haar leeftijden volgt uit de toevoeging: „Dat waren de levensjaren van Sara.”

2. Sara stierf – Nadat Rivka, die geschikt was om Sara op te volgen, was geboren, zoals onze Geleerden zeggen in *Joma* 38b, in een verklaring op wat er geschreven staat (*Kohelet* 1:5): „De zon komt op en de zon gaat onder”: Een rechtvaardig persoon sterft niet voordat er een ander geboren is (*Sforno*).

In Kiriath Arba [lett.: de stad van vier]: Genoemd naar de vier reuzen die daar waren: Achiman, Sjesjai, Talmai en hun vader. Een andere verklaring voor de „vier”: de vier paren, man en vrouw, die daar begraven liggen: Adam en Eva, Avraham en Sara, Jitschak en Rivka, Ja'akov en Lea (*Rasji*).

En Avraham kwam: Uit Beër Sjeva' (*Rasji*). [Zoals uit het einde van de vorige parasja blijkt (22:19) en uit verschillende andere plaatsen in de Tora, woonde Avraham in Beër Sjeva.]

Ramban vraagt zich af wat Sara dan in Chevron deed, wanneer de familie in Beër Sjeva woonde. Hij suggereert dat zij in die tijd in Chevron woonde en dat Avraham weliswaar na de binding van Jitschak op het altaar naar Beër Sjeva ging, om daar een boodschap te doen, mogelijk om er een offer te brengen, en dat hij daar hoorde van Sara's dood en toen naar Chevron ging, om na haar dood zich weer in Chevron te vestigen.

Rabbijn Shlomo Riskin, suggereert dat Sara, nadat zij vernomen had dat Avraham Jitschak wilde offeren, naar Chevron was gegaan om daar op het graf van Adam en Chava te bidden voor het leven van haar zoon. Volgens

haar zou Avraham de opdracht betreffende de binding van Jitschak verkeerd begrepen hebben. G-d zei namelijk niet tegen Avraham: „Slacht Jitschak als een brandoffer,” maar: „Breng hem omhoog als een brandoffer” (22:2). Het zou nimmer G-ds bedoeling geweest zijn om Jitschak de offeren.

Om Sarah te beweeklagen en om haar te bewenen: [Het verhaal van] Sarah's dood volgt onmiddellijk op [het verhaal van] de binding van Jitschak [op het offeraltaar], en door het bericht over die binding, dat haar zoon bestemd was om geslacht te worden en hij nog net niet geslacht werd, ontsnapte haar ziel in haar en overleed zij (*Rasji*).

Ten behoeve van haar eer, zoals onze Geleerden zeggen [*Sanhedrin* 46b]: „De grafrede is voor de eer van de overledene” (*Sforno*).

3. En ging heen van zijn dode – De wetten voor de rouw bestonden nog niet, daarom was het hem toegestaan zijn woning te verlaten (*Sforno*).

4. Een vreemdeling en een inwoner ben ik bij jullie: Ik ben een vreemdeling uit een ander land, maar ik woon bij jullie. En een legende vertelt: wanneer jullie mij ter wille zijn, dan ben ik als een vreemdeling, en zo niet, dan zal ik een inwoner zijn, en dan neem ik het van rechtswege, want de Heilige, geloofd zij Hij, heeft mij gezegd: „Aan jouw nakomelingen zal dit land geven” (*Rasji*).

Het was hun gewoonte om een aparte begraafplaats te hebben voor iedere familie en één begraafplaats voor alle vreemdelingen. Daarom zei Avraham tegen de Chittieten: Ik ben een vreemdeling uit een ander land en ik heb van mijn ouders geen braafplaats geërfd in dit land. Nu woon ik hier, geef mij daarom een stuk grond in eigendom, waar ik mijn doden kan begraven, net zoals jullie dat hebben.” Daar hij echter het woord ‘geef’ gebruikte, dachten zij dat hij het als een geschenk van hen wilde hebben. Daarom antwoordden zij hem: „U wordt door ons niet als een vreemdeling beschouwd, maar als een koning. G-d heeft u als koning over ons aangesteld en wij zijn aan u ondergeschikt. Neem het stuk grond dat u wesnt en begraaf uw dode daar. Het zal voor u als een eeuwig bezit zijn en niemand zal u tegenhouden” (*Ramban*).

Geef – Avraham vroeg aan de hele stad toestemming voor een begraafplaats, omdat een begraafplaats effect heeft op de hele omgeving (*Rasjbam*).

Een begraafplaats in eigendom: Een stuk grond in eigendom voor een begraafplaats (*Rasji*).

⁵De Chittieten antwoordden Awraham en zeiden tegen hem: ⁶Luister naar ons, mijn heer, een vorst van God bent u in ons midden, begraaf uw dode in onze allerbeste begraafplaats; niemand van ons zal u zijn graf weigeren om uw dode te begraven. ⁷Toen stond Awraham op en boog voor het volk van het land, voor de Chittieten. ⁸Hij sprak tot hen als volgt: „Indien het met uw instemming is, dat ik mijn dode begraaf, luister dan naar mij en dring voor mij aan bij Efron, de zoon van Tsochar, ⁹dat hij mij de spelonk Machpélah geeft, die van hem is, die zich bevindt aan het eind van zijn veld; laat hij mij die geven voor het volle bedrag, als een eigen begraafplaats in uw midden.” ¹⁰Efron zat te midden van de Chittieten, en Efron de Chittiet antwoordde Awraham, ten aanhoren van al de Chittieten die naar de stadspoort waren gekomen, als volgt: ¹¹„Nee, mijn heer, luister naar mij, ik geef u het veld en de spelonk die zich daarop bevindt, voor de ogen van mijn volksgenoten gééf ik het u, begraaf uw dode.” ¹²Daarop boog Awraham zich neer voor het volk van het land. ¹³En hij sprak tot Efron ten aanhoren van het volk van het land aldus: „Wilt u toch naar mij

5. In onze allerbeste begraafplaats – Wacht niet totdat u de aankoop gedaan heeft, want, zoals onze Geleerden zeggen (in *Moëd katan* 22a): „Voor alle doden geldt, dat wie hen snel begraaft, is prijzenswaardig” (*Sforno*).

6. Niemand zal weigeren: [overeenkomstig vert.Rasji, als in Psalm 40:12 en Ber. 8:2] (*Rasji*).

7. En boog – Voor de daar aanwezige stamhoofden (*Sforno*). Volgens de *Radak* boog hij voor alle aanwezigen.

8. Indien het met uw instemming is – Indien het uw wens is dat ik mijn dode zo snel mogelijk begraaf, dring er dan bij Efron op aan dat hij een stuk van zijn land verkoopt, ondanks dat dit niet de gewoonte is voor een vooraanstaand persoon (*Sforno*).

Uw instemming: Jullie wil (*Rasji*).

Dring voor mij aan: Een uitdrukking voor smeken, zoals in Ruth 1:6 (*Rasji*).

Dring voor mij aan bij Efron – Efron was een rijk en voornaam persoon, die een spelonk had op het eind van zijn veld, die hij niet als begraafplaats voor zijn familie gebruikte. Avraham wilde hem niet rechtstreeks een bedrag aanbieden voor de begraafplaats, omdat hem dat beneden de waardigheid van Efron leek. Daarom vroeg hij aan de stadsmensen om er voor hem bij Efron op aan te dringen (*Ramban*).

9. Hamachpéla: [Lett.: de dubbele] Een huis met een bovenverdieping; en een andere verklaring: die dubbel is door paren [want er liggen echtparen begraven] (*Rasji*).

Ramban zegt dat de verklaring van *Rasji* niet juist kan zijn, want er staat geschreven in vers 17: „Het veld van Efron dat in Machpéla is.” Dus het was de naam van dat gebied en er is geen reden om naar een reden van die naam te zoeken.

Volgens *Sforno* Was het de naam van die plaats waar de spelonk in gelegen was, zoals uit vers 17 blijkt.

Aan het eind van het veld – Dus het tast zijn bezittingen niet aan als hij het mij verkoopt (*Sforno*).

Laat hij mij die geven – Laat hij het mij geven op een dusdanige manier, dat ik het beschouw als een gift, ondanks dat ik het van hem koop en de volle prijs betaal. Dit is de gewone manier van praten bij verkooptransacties. Avraham wilde alleen de spelonk aan het eind van het veld hebben, Efron meende dat het geen eer was voor Avraham om een graf te hebben op een veld van een ander en daarom verkocht hij hem het hele veld. Of misschien wilde Efron een hogere prijs hebben voor de transactie. In ieder geval was Avraham er gelukkig mee (*Ramban*).

Voor het volle bedrag: [Hij betaalde] de volledige

waarde (*Rasji*).

Als een eigen begraafplaats – Opatd Efron weet dat ik het koop om er een begraafplaats van te maken en hij het niet verkoopt voor een ander doel, en vervolgens bezwaar maakt dat ik er een begraafplaats van maak (*Sforno*).

In uw midden – Dit betekent: in uw aanwezigheid. Ik zal onmiddellijk betalen. En dat deed hij, zoals blijkt uit vers 16 (*Sforno*).

10. 'Efron zat: Die dag hadden zij hem als bestuurder over zich aangesteld; wegens de voorname positie van Awraham, die hem nodig had, klom hij op in aanzien [er staat in het Hebreeuws *jasjaw* – hij zat– maar het wordt uitgesproken als *josjeew* - hij was gezeten - alsof hij daar reeds lange tijd gezeten was, terwijl *jasjaw* de betekenis heeft dat hij daar zojuist pas was gaan zitten (*Rasji*).

Voor allen die naar de stadspoort waren gekomen: Want allen hadden hun bezigheden gestaakt en waren gekomen, om Sarah de laatste eer te bewijzen (*Rasji*).

11. Nee, mijn heer: Koop het niet voor geld (*Rasji*). Het is niet nodig dat de leiders van het volk bemiddelen en mij verzoeken u het veld te verkopen (*Sforno*).

Ik geef u het veld: [lett.: ik heb het u gegeven] Hier is het, alsof het al aan u gegeven is (*Rasji, Sforno*).

Het veld en de spelonk daarop – Zodat u niet door een ander veld hoeft te gaan om uw dode te begraven (*Sforno*).

Voor de ogen van mijn volksgenoten – D.w.z. Al deze mensen hier zijn getuigen van de verkoop, dus u hoeft niet bang te zijn dat ik mij terugtrek. Begraaf dus nu uw dode. Maar Avraham nam, nadat hij de volle prijs betaald had, eerst volledig symbolisch en legaal bezit van het veld met de spelonk, zodat iedereen getuige was dat hij het in bezit genomen had. Pas daarna begroef hij haar (*Ramban*).

Begraaf uw dode – Ik geef het u met het expliciete doel om er uw dode te begraven, zoals u verzocht heeft (*Sforno*).

12. Daarop boog Avraham – Hij boog voor hen uit dankbaarheid om tot uiting te brengen dat het tot hun eer strekte, dat Efron toestemde in zijn verzoek, zoals onze Geleerden zeggen [*Kiddoesjien* 31b]: Wanneer iemand weet dat zijn vader hogelijk geëerd wordt in een bepaalde plaats, dan moet hij niet zeggen: „Haast u om mij te helpen of om mij te verlossen ter wille van mij,” maar „ter wille van mijn vader” (*Sforno*).

13. Wilt u toch naar mij luisteren: U zegt tegen mij dat ik naar u moet luisteren en het gratis moet aannemen, maar dat kan ik niet (*Rasji*).

luisteren, ik zal u geld geven voor het veld, neem het van mij aan en dan begraaf ik mijn dode daar.”¹³ En hij sprak tot Efron ten aanhoren van het volk van het land aldus: „Wilt u toch naar mij luisteren, ik zal u geld geven voor het veld, neem het van mij aan en dan begraaf ik mijn dode daar.”¹⁴ Efron antwoordde Awraham en zei tegen hem: ¹⁵„Mijn heer, luister naar mij, land van vierhonderd afgewogen zilverstukken, wat maakt dat uit tussen u en mij? Begraaf toch uw dode.”¹⁶ Awraham begreep Efron en Awraham woog voor Efron het ziver af, waarover hij gesproken had ten aanhoren van de Chittieten, vierhonderd gewogen zilverstukken, gangbaar bij de koopman.

17. En zo ging het veld, dat in Machpélah is, voor Mamré, het veld en de spelonk die erop is, en al het geboomte dat op het veld is dat om heel het gebied is, 18. op Awraham over in koop, voor de ogen van al de Chittieten die naar de stadspoort waren gekomen. 19. Daarna begroef Awraham Sarah, zijn vrouw, in de spelonk van het veld Machpélah, voor Mamré, dat is Chewron, in het land Kenaän. 20. Zo ging het veld en de spelonk die erop was over van de Chittieten naar Awraham, tot een eigen graf.

Ik zal u geven: [lett. ik heb gegeven] Ik heb het geld er al voor opzij gelegd, ik zou willen dat ik het u al gegeven had (*Rasji*).

Neem het van mij aan, dan begraaf ik mijn dode – Ik begraaf mijn dode alleen als ik de volle prijs ervoor mag betalen, anders begraaf ik haar niet hier (*Sforno*).

15. Land van vierhonderd Sjekel – Volgens Onkelos was het land dat waard, want hij vertaalt: Een land ter waarde van vierhonderd sjekel.” Maar volgens *Bereisjiet Rabba* 58:9 vroeg Efron een exorbitant hoge prijs, maar Avraham gaf het hem vrijwillig. Mogelijk had Efron het zelf voor die prijs gekocht (*Ramban*).

Tussen u en mij: Wat is dit nu van belang tussen twee vrienden zoals wij, niets toch immers? Laat de verkoop toch lopen en begraaf uw dode (*Rasji, Sforno*).

16. En Awraham woog voor 'Efron [er staat 'Efron] zonder o, omdat hij veel gezegd heeft en zelfs niet een klein beetje gedaan heeft, want hij nam van hem [van Awraham] grote zilverstukken aan, dat zijn centenaars, want er staat: *gangbaar bij de koopman*. [D.w.z.] die overal voor een sjekel aangenomen worden; en er zijn plaatsen waar de sjekel groot is, dat zijn 'centenaars' (*Rasji*).

17. Toen ging het veld van Efron: Het was een

verheffing dat het veld de eigendom van een gewoon mens verliet en overging in de handen van een koning. En de eenvoudige verklaring van het vers is: het veld en de spelonk, die erop was, en al het geboomte ging in koop over naar Awraham (*Rasji*).

18. Allen die naar de stadspoort waren gekomen: Te midden van allen en ten overstaan van allen deed hij het hem in bezit nemen (*Rasji*).

19. In het land Kenaän – De Tora vermeldt dat het graf van Sara in het land Kenaän gelegen was, omdat dit het Land Israël is, zodat het duidelijk is dat deze rechtvaardige vrouw in het Land Israël begraven is, want de Chittieten behoorden tot de Kenaänieten.

Deze afdeling is geschreven om ons te informeren over de goedheid van Avraham en dat hij door iedereen werd beschouwd als een koning en iedereen spraak hem aan met „Mijn heer.” Reeds tijdens zijn leven vervulde G-d Zijn belofte (*Ber. 12:2*) om zijn naam groot te maken en dat hij een zegen zou zijn. Verder wilde de Schrift ons informeren waar de aartsvaders begraven zijn, want wij zijn verplicht om hun begraafplaats te eren. Dit was, volgens *Sanhedrin* 111a ook één van de testen van Avraham: G-d had hem het hele land beloofd, maar hij moest het graf voor Sara kopen.

Sara en Ester Verspil de avonduren niet

De Midrasj (Jalkoet 102) vertelt dat Rabbi Akiva eens een sluiserend gehoor wekte met de mededeling dat Ester het voorrecht had verkregen om over 127 Perzische provincies te regeren dankzij de verdiensten van Sara, die 127 jaar oud werd.

Dit werpt twee vragen op: Welk verband zag Rabbi Akiva tussen deze twee gebeurtenissen? En waarom had dit schijnbaar onbelangrijke feit de kracht om zijn slaperige toehoorders wakker te maken?

Wij suggereren dat een groot gedeelte van iemands leven gependend wordt aan activiteiten die geen bijdrage leveren aan zijn spirituele groei. Met name iemands kinderjaren en de uren dat hij slaapt zijn essentieel passieve perioden, waarin men weinig Tora kan studeren en weinig mitswot kan doen. Sara daarentegen met haar toegewijde aard benutte ieder moment ten volle. Ter illustratie: zij gebruikte haar avonduren om Hasjem openlijk te dienen of om te slapen, met name om haar krachten te vernieuwen, zodat zij meer mitswot zou kunnen doen.

Dus Sara leidde een „dubbel” leven: 127 jaren overdag en 127 jaren 's nachts, waar misschien op gezinspeeld wordt met het woord *sjenei*, dat zowel 'jaren' als 'twee' kan betekenen. Zo ook kan het bekende 31e hoofdstuk van *Misjlei* (*Eesjet Chajil*, dat iedere vrijdagavond gezongen wordt) betrekking hebben op Sara: Zij staat op, terwijl het nog nacht is, en geeft voedsel aan haar huishouden en aan haar dienstmeisjes.” Door 's nachts op te staan om mitswot te doen, terwijl anderen sluimeren, werd zij teruggebracht naar haar jeugdijaren.

Dit kan de boodschap zijn geweest van Rabbi Akiva aan zijn toehoorders: Als Sara 's nachts actief kon zijn, hoe kunnen jullie dan rechtvaardigen dat jullie overdag slapen?” (*Chatam Sofer*)

Was de Satan schuldig aan de dood van Sara?

Rasji in zijn commentaar op onze parasja, haalt de Midrasj aan, dat Sara stierf nadat zij de Satan hoorde beschrijven hoe haar zoon op het altaar was gebonden. In shock overleed Sara nog voordat het ware lot van Jitschak aan haar kon worden verteld.

Hoe kon de Satan, die dood en lijden vertegenwoordigt, enige invloed hebben gehad op een dergelijke dappere vrouw? Wat nog meer is, hoe zou een verstandig mens, zoals Sara zo naïef kunnen zijn om het gefragmenteerde verhaal van Satan te geloven?

Misschien was Sara's „lichtgelovigheid” een vorm van vergelding voor haar scepticisme, jaren daarvoor, toen een andere engel – een engel van genade – aankondigde dat zij een zoon zou baren. Door toen te lachen om een bringer van goede tijding, maakte Sara zich prooi voor de ongeloofwaardige verhalen van een boodschapper van slecht nieuws. (*Chatam Sofer*)

Chassidisch inzicht in de parasja

EEN GOED LEVEN LEIDEN

Ieder mens is begiftigd met de capaciteit om een leven te leiden dat waarlijk een „Leven” genoemd kan worden.

„De leeftijd van Sara was honderd jaar en twintig jaar en zeven jaar: dat waren de levensjaren van Sara”

(Bereisjiet 23:1)

De *Gemara* in Traktate *Jevamot* (64a) vraagt: „Waarom moesten de *Imahot* – Sara, Rivka en Rachel – lijden aan onvruchtbaarheid?” De *Gemara* antwoordt: Zij leden, omdat Hasjem houdt van de gebeden van de *tsaddikiem*.”

Dankzij haar gebeden en haar liefdadigheid en goedheid verdiende Sara het om een kind te krijgen. Zij zorgde ervoor dat haar leven een leven van ‘*chajiem*’ was, leven en geen sterven.

Dit kunnen we leren van Rachel, die, toen zij zag dat haar zuster kinderen baarde en zij niet, tegen Jaäkov klaagde: Geef mij kinderen, of anders ga ik dood!” (*Bereisjiet* 30:1).

R. Levi Jitschak van Berdichev beweert in zijn werk ‘Kedoesjat Levi’ dat dit de betekenis is van „de jaren van het leven van Sara,” dat zij door middel van haar gebeden en goedheid leven gaf aan haar jaren.

Waarom breekt het vers de 127 jaar op in groepen? *Rasji* zegt dat het ons leert dat al haar jaren even **goed** waren.

Dit ondanks het feit dat zij het grootste deel van haar leven leed aan onvruchtbaarheid, jaren van hongersnood doormaakte en tweemaal gevangen werd door vreemde koningen. Hoe kunnen die jaren **goed** genoemd worden?

R. Zusia van Anapoli zei: het moet zijn dat zij steeds voor zichzelf herhaalde: „*Gam zoe letova* – Ook dit is ten goede.” (Traktaat *Ta’aniet* 21a)

Op deze manier ervoer zij iedere gebeurtenis in haar leven als een zegen, omdat zij begreep dat alles wat er gebeurt, van Hasjem komt en dus ten goede moet zijn.

Onze Grote Geleerden

Levi Jitschak van Berditchev (1740-1810), bekend als de **Berdichever Rebbe** was a rabbijn en chassidisch leider. Hij was een van de voornaamste leerlingen van de Maggid van Mezritch. Reb Levi Jitschak stond bekend als de „advocaat” voor het Joodse volk, omdat geloofd werd dat hij ten gunste van hen kon spreken bij G-d. Hij stond bekend om zijn medeleven voor iedere Jood en hij was daardoor een van de meest geliefde leiders van het Oost Europese Jodendom. Hij schreef het klassieke chassidische werk „Kedoesjat Levi,” hetgeen een commentaar is op vele Joodse boeken en dat is ingedeeld naar de wekelijkse parasja.

Reb Levi Jitschak schreef een aantal populaire chassidische religieuze volksliederen, waaronder *Dude'le* en „De Kaddisj van Rebbe Levi Jitschak.” Reb Levi Jitschak componeerde ook een gebed in het Jiddisch: „God van Avraham”, dat door vele Joden gezegd wordt bij het uitgaan van Sjabbat. Hij werd begraven in de oude begraafplaats in Berdychiv, Ukraine. Zijn directe nakomeling, Lavey Derby, is leider van de conservatieve synagoge ‘Congregation Kol Shofar’ in Tiburon, California.

MISJNA VAN DE WEEK

BERACHOT

Hoofdstuk 4, misjna 7

Rabbi Elazar ben Azarja zegt: Men zegt het *moesaf*-gebed alleen samen met de stadsgemeenschap¹, maar de geleerden zeggen: samen met de stadsgemeenschap en zonder de stadsgemeenschap². Rabbi Jehoeda zegt in zijn naam³: op iedere plaats waar er een stadsgemeenschap is, is een enkeling vrijgesteld van *moesaf*.

1. **Men zegt het *moesaf*-gebed alleen samen met de stadsgemeenschap:** D.w.z. [men zegt het] alleen in een *minjan* [van minstens tien mannen] maar niet alleen. (RAV).

2. **Samen met de stadsgemeenschap en zonder de stadsgemeenschap:** Men zegt het zowel in *minjan* als alleen. (RAV)

3. In de naam van Rabbi Elazar ben Azarja*. En er is een [praktisch] verschil tussen [wat de] *tanna kamma* [de eerste *tanna*] zegt en [wat] Rabbi Jehoeda [zegt]. Een individu die in een stad woont, waar geen [minjan van tien [mannen te vinden is], is volgens de versie van de *tanna kamma* volgens Rabbi Elazar vrijgesteld, want die zei dat het [*moesaf*-gebed] alleen was ingesteld voor een stadsgemeenschap. Maar volgens Rabbi Jehoeda is een individu alleen vrijgesteld [moesaf te dawwenen] op een plaats waar een *minjan* is en waar de *sjeliach tsibboer*[de chazzan] hem vrijstelt. De halacha is volgens de *chachamiem*.

*[dus Rabbi Elazar wordt tweemaal geciteerd, eenmaal door de eerste anonieme *tanna* en eenmaal door Rabbi Jehoeda]

Aantekeningen Op De Talmoed

Berachot 30

(Uit: 'Daf Yomi Digest' van het Chicago Center for Torah and Chesed, o.l.v. HaRav Yehoshua Eichenstein)

Duikend in het gebed

Een jonge man die studeerde aan de Jesjiva van de Chofets Chaim was gewend om nogal luidruchtig te davvenen, zoals het de gewoonte was van sommige chassidische bewegingen.

R. Leib, de zoon van de Chofets Chaim, confronteerde hem en drong er bij hem op aan om zijn gedrag wat te matigen en zijn davvenen aan te passen aan het patroon van de Chofets Chaim, die veel rustiger davvende, maar wel inspirerend voor diegenen die hem observeerden.

„Hoe kan ik in vredesnaam de schitterende manieren van de Chofets Chaim nadoen?” vroeg hij. „Laat ik u een voorbeeld geven: als iemand een geoefende zwemmer is, dan kan hij glad in het water duiken. Hij zal dan snel in het water vooruit glijden bijna zonder enige beweging van het water te maken en zonder enig geluid te maken dat anderen stoort. Maar iemand die niet getraind is in zwemmen veroorzaakt een grote plons als hij in het water springt, en al zijn bewegingen in het water zullen wild en hectisch zijn, doordat hij lawaaiige golven zal maken wanneer hij probeert vooruit te komen in de voor hem onbekende omgeving.

De Chofets Chaim voelt zich comfortabel in de wereld van het Davvenen. Hij is als de ervaren zwemmer die weet hoe hij zich in het water moet voortbewegen, zonder te veel lawaai te maken. Hij kan rustig en stil davvenen. Maar ik zie mijzelf helemaal niet als een expert. Wanneer ik moet bedelen om wat ik nodig heb in mijn leven, dan heb ik geen andere keuze dan naar alles te grijpen waar ik bij kan. Ik moet ook tegen vreemde gedachten vechten die mijn hart binnensluipen en ik moet alle middelen te baat nemen om het werk gedaan te krijgen.”

Aantekeningen en toelichting op de Kitsoer Sjoelchan Aroech

Hoofdstuk 1

5. Indien men in staat is om te middernacht op te staan¹ om het „gebed voor middernacht” te zeggen, geldt dit als zeer verdienstelijk. Zoals er gezegd is [Echa 2:19]: „*Sta op, juich in de nacht bij het begin van de nachtwaken enz.*”. En net zoals de Heilige, gezegend is Hij, op dat moment klaagt, zoals er gezegd is [Jirmiejahoe 25:30]: „*G-d zal brullen vanuit de hoogte en vanuit Zijn heilige verblijfplaats [de Hemel] zal Hij Zijn stem verheffen, Hij zal zeer luid huilen over [de verwoesting van] Zijn woning.*” Hij zegt: „*O wee de kinderen. Door hun misdaden heb Ik Mijn huis verwoest, Mijn tempel verbrand en hen in ballingschap weggevoerd tussen de volkeren.*”² Als men onmogelijk om middernacht kan opstaan³, behoort men in ieder geval zich in te spannen en tenminste voor het aanbreken van de dag op te staan⁴. En net zoals koning David, vrede zij over hem, heeft gezegd [Tehilliem 57:9]: „*ik zal de morgen wekken*”. [Rasji verklaart:] „ik wek de ochtend en het is niet zo dat de ochtend mij wekt”. Ook ná middernacht kan men de orde van het gebed van middernacht nakomen. Daarna dient men zich bezig te houden met Tora-studie, iedereen volgens zijn eigen kunnen. Het leren van *misjnajot* heeft de voorrang boven alle andere dingen (daarmee maakt men zich verdienstelijk voor zijn ziel, want het woord *misjna* heeft de zelfde letters als het woord *nesjama* [ziel]. Als men geen *misjna* kan leren, behoort men psalmen of de *ma'amadot*⁵ [citaten uit de Tora en uit het gebedenboek] te zeggen of in *moesar*- [ethische] boeken te lezen⁶. Het is beter weinig met aandacht te leren dan veel zonder aandacht. Rabbi Chieja heeft geleerd [Tamed 32b]: „bij iedereen die 's nachts Tora leert, is de *Sjechina* [G-ddelijke Majesteit] aanwezig”. Zoals er gezegd is [Echa 2:19]: „*Sta op, juich in de nacht bij het begin van de nachtwaken, stort uw hart als water uit in de aanwezigheid van G-d*”. Dat wil zeggen dat de *Sjechina* dan vóór u aanwezig is. Verder hebben onze Torageleerden, hun aandenken zij tot zegen, nog gezegd: „iedereen die 's nachts Tora leert, wordt een dienaar van G-d genoemd”. Zoals er geschreven staat [Tehilliem 134:1]: „alle dienaren van G-d die 's nachts in het huis van G-d staan”⁷. (zie ook verderop hoofdstuk 71). En als men in de korte nachten onmogelijk zo vroeg kan opstaan, moet men tenminste zich inspannen om zo tijdig op te staan, dat men nog tijd heeft om zich voor te bereiden om naar sjoel te gaan teneinde samen met de gemeente te dawenen.

Aantekeningen

1. Het is beter als men iets voor middernacht opstaat. [MB. 1:9]
2. *Berachot* 3a
3. Dan staat men op bij het begin van de derde nachtwake [Sj.A.HaRav I:3].
4. En wie niet in staat is voor het ochtendlicht op te staan omdat hij te zwak is van gestel, of omdat hij weet dat hij, wanneer hij voor een nachtwake opstaat, slaapt tijdens de tefilla, dan is het beter voor hem te slapen naar zijn behoefte. En in ieder geval moet hij erg zijn best doen om een uur, of minstens een half uur voordat de *Sjammassj* [bediende van de *Beet Knesset*] hem naar de *Beet Knesset* roept, op te staan, opdat hij zich kan voorbereiden op het *dawenen* met de gemeente en [dat hij zal dawenen] in reinheid
5. De *Misjna Broera* (1:9) schrijft dat wie bekend is met de *Kabbala*, dit tijdstip kan gebruiken om dat te leren.
6. Men moet zich dagelijks een vaste tijd stellen waarop men *moesar*-boeken leert, of het nu veel of weinig is. Want wie groter [van geest] is dan een ander, heeft ook sterkere slechte neigingen. En de vermaning van deze slechte neigingen geschiedt [het beste] door de woorden van onze geleerden, z.l. [M.B. 1:12].
7. D.w.z. al diegenen die 's nachts in de synagoge Tora leren.

Halacha: Joodse Wet (4e en laatste deel)

Sommige *takkanot* verschillen van de ene gemeenschap tot de andere of van gebied tot gebied. Bijvoorbeeld, omstreeks het jaar 1000 G.J. stelde Rabbeinoe Gersjom Meör HaGola een takkana in, waarin polygamie (veel wijverij) verboden werd, iets wat duidelijk door de Tora en de Talmoed is toegestaan. Deze takkana werd door alle Asjkenazische Joden, die in Christelijke landen woonden, waar polygamie verboden is, geaccepteerd, maar het werd niet geaccepteerd door Sefardische Joden, die in Islamitsiche landen woonden, waar het is toegestaan dat men tot vier vrouwen heeft.

Een minhag is een gewoonte die ontstaan is om religieuze redenen en die lang genoeg bestaat om een bindende religieuze praktijk te worden. Bijvoorbeeld, de tweede, extra feestdag werd oorspronkelijk ingesteld als een gezera, zodat mensen die buiten Israël woonden en daardoor niet zeker waren op welke dag een feestdag viel, niet per ongeluk de mitswot van de feestdag zouden overtreden door die op de verkeerde dag te vieren. Nadat de wiskundig berekende kalender werd ingevoerd en er geen twijfel meer bestond over de dagen, was de tweede feestdag niet meer nodig. De rabbijnen overwogen destijds deze gewoonte te beëindigen, maar besloten die te handhaven als een minhag.

Het is belangrijk om op te merken dat deze „gewoonten” een bindend onderdeel vormen van de halacha, net zoals een mitswa, een takkana of een gezera.

Het woord „minhag” wordt ook wel in een lossere betekenis gebruikt, om aan te duiden dat een gemeente of een individu een bepaalde gewoonte heeft om sommige religieuze dingen te doen. Bijvoorbeeld kan het zijn dat het de minhag van de ene synagoge is om te staan bij bepaalde gebeds-onderdelen, terwijl het de minhag in een andere synagoge is om daarbij te blijven zitten. Ook in deze lossere betekenis is het in het algemeen gewenst dat iemand zijn eigen minhag volgt, zelfs als hij een andere synagoge bezoekt.

Het verschil tussen Tora-wet en Rabbijnse wetten

Zoals we gezien hebben omvat de Joodse wet zowel wetten die direct van Tora afkomstig zijn (zowel expliciet, impliciet als afgeleid) en wetten die werden ingesteld door de rabbijnen. In zeker zin echter zijn zelfs de wetten die door rabbijnen zijn ingesteld te beschouwen als Tora-wetten: de Tora geeft aan de rabbijnen de bevoegdheid om te onderwijzen en om te oordelen over de wetten en die te interpreteren en om nieuwe wetten te maken (Dewariem 17:11), zodat deze rabbijnse wetten niet nonchalant opzij geschoven kunnen worden omdat zij alleen maar „door mensen gemaakte wetten” zouden zijn (in tegenstelling tot G-ddelijke wetten). Rabbijnse wetten worden even bindend beschouwd als Tora-wetten, maar er zijn verschillen in de manier waarop we Tora-wetten en Rabbijnse wetten toepassen.

Het eerste belangrijke verschil is de kwestie van prioriteit: d’Oraita (van Tora) heeft voorrang boven d’Rabbanan. Wanneer twee d’Oraita-voorschriften met elkaar in conflict komen, dan zijn er regels van prioriteit die toegepast worden om vast te stellen welk voorschrift gevolgd moet worden; echter, wanneer een d’Oraita voorschrift in conflict komt met een d’Rabbanan voorschrift, dan heeft het d’Oraita voorschrift – het Tora-voorschrift – altijd voorrang. Vasten we op Jom Kippoer wanneer dat op Sjabbat valt? Tora schrijft voor dat we moeten vasten op Jom Kippoer en het is een Tora-verbod om op Sjabbat te vasten. Dus wat doen we in dat geval? Specifieke regels hebben voorrang boven algemene regels, dus het specifieke voorschrift om te vasten op Jom Kippoer heeft voorrang boven het algemene voorschrift om het aangenaam te hebben op Sjabbat en dus vasten we als Jom Kippoer op Sjabbat valt. Echter alle andere vastendagen op de Joodse kalender werden ingesteld door de rabbijnen en daar heeft dus het Tora-voorschrift om ons op Sjabbat te verheugen, voorrang en als een dergelijke vastendag op Sjabbat valt, wordt die vastendag verschoven naar een andere dag.

Het tweede belangrijke verschil is de striktheid van de navolging van de voorschriften. Als er twijfel (in Hebreeuws: *safeek*) bestaat of een bepaald voorschrift wel of niet gedaan moet worden, dan nemen we een strikt standpunt in (in Hebreeuws: *machmier*) betreffende dat voorschrift. Wanneer er echter een *safeek* is betreffende een Rabbijns voorschrift, dan nemen we een soepel standpunt in (in Hebreeuws: *mekel*). In het Hebeeuws zegen we dan de volgende algemene regel geldt: *safeek d’Oraita leChoemra, safeek d’Rabbanan lekoele*, d.w.z., bijeen Tora-voorschrift zijn we streng, bij een Rabbijns voorschrift soepel. Dit is makkelijk te begrijpen met een voorbeeld. Veronderstel dat je de ochtendgebeden zegt en je kunt je niet meer herinneren of je alle *Psoekei d’Zimra* en Sjema (twee belangrijke gebeden) gelezen hebt. Je bent in twijfel, *safeek*. Het lezen van Sjema in de ochtend is een mitswa d’Oraita, een Bijbels voorschrift (Dew. 6:7), dus je moet *machmier* zijn, en je moet het alsnog zeggen. Het lezen van de *Psoekei d’Zimra* daarentegen is een mitswa d’Rabbanan, dus daarvoor mag je *mekel* zijn en je hoeft niet terug te gaan om het te zeggen als je niet zeker bent of je het gezegd hebt. Maar wanneer je zeker bent dat je ze geen van tweeën gezegd hebt, dan moet je teruggaan en ze allebei alsnog zeggen. Er is nu geen twijfel en dus is er geen plaats voor soepelheid.